

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Красимир Стоянов Стоянов
Югозападен университет „Н. Рилски“ – Благоевград

Относно: дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 4.4. „Науки за Земята“ (Геоморфология и палеогеография)

Основание за представяне на становище: участие като член в научно жури по защита на дисертационен труд, съгласно решение на факултетния съвет на ГГФ от 25.06.2019 г., протокол № 6 и Заповед № РД-38-318/02.07.2019 на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Автор на дисертационния труд: **Соня Стоянова Стоянова**
Тема на дисертационния труд: **ФЛУВИАЛНА МОРФОЛИТОДИНАМИКА ВЪВ ВИСОКОПЛАНИНСКИЯ ПОЯС НА ПИРИН ПЛАНИНА**

1. Информация за дисертантката

Соня Стоянова е зачислена за редовен докторант по професионално направление 4.4. Науки за Земята (Геоморфология и палеогеография) към Катедра Климатология, хидрология и геоморфология на Геолого-географския факултет при СУ „Св. Кл. Охридски“ със Заповед на Ректора № РД-20-2160/23.12.2015, считано от 05.01.2016 до 5.01.2019г.

Соня Стоянова е придобила магистърска степен по „Геоморфология“ и бакалавърска степен по „География и Учител по география“ с отличен успех, съответно през 2015 и 2013 г.

Докторантката участва активно в шест научно-изследователски проекта, чиято тематика е основно върху природната среда на Пирин – склонови, криогенни и флувиални процеси, климат и др. Един от проектите е финансиран от ФНИ на МОН.

Нямам преки наблюдения по отношение на работата на докторантката върху дисертационния труд и изпълнението на индивидуалния докторантски план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд на Соня Стоянова е част от комплексно системно геоморфоложко проучване и мониторинг на екзогенните процеси във високопланинския пояс на Пирин планина, осъществено от колектива на катедра „Климатология, хидрология и геоморфология“ при ГГФ от 2011 г. досега. Изследвания от подобен характер са малко на брой и авторката обосновава актуалността на своята работа именно с недостатъчната изученост на скоростта, режима и разпространението на екзогенните процеси в Пирин във височинния пояс над 1600 m н.в.

Работата е в обем от 196 страници текст, разделени в 7 глави, включително Заключение и Основни изводи. Дисертационният труд е богато онагледен със 73 броя фигури, 53 таблици и четири приложения.

Съдържанието е структурирано и подредено много добре, главите следват своята логична последователност.

Докторантката ясно и конкретно е дефинирала целта и задачите на проучването, както и предмета на изследване - динамиката на флувиалните процеси във високопланинския пояс на Пирин и изясняване ролята на водещия фактор за

протичането им. Обектът на изследване обхваща водосборите на реките Бъндерица, Синанишка, Беговица и Демиркапийка над 1600 m н.в., обособени в четири ключови участъка. Районите включват територия с разнообразна морфология – билни, геоморфоложки комплекси, долинни склонове с различна морфология, наклон и експозиция, речни тераси и долинно дъно с разнообразие от акумулативни процеси и форми. В този смисъл районът е много добре подбран и е важно условие за успешна реализация на поставените цел и задачи.

Използваната методика е комплексна, но основният подход за провеждане на изследването е морфолитодинамичният подход. Авторката много добре обосновава неговата същност, както и използваната комплексна методика. Това личи и от обема на използваната литература - 86 заглавия на кирилица и 115 на латиница.

Осъществени са всички основни етапи на геоморфоложките изследвания, а именно: подготвителен етап, експедиционен (полеви) и аналитичен етап.

Теренната работа е осъществена в продължение на 3 години и включва 25 посещения на ключовите участъци за периода на редовната докторантура. Те включват: изграждане и регулярно отчитане на площадки за наблюдение на склонови и флувиални процеси, източване и обработка на метеорологични данни от почвени и въздушни термометри и метеостанция при х. Беговица.

От лабораторните анализи са направени гранулометричен, морфоскопски, лито-минераложки анализи и анализ на кварца на взетите проби. Обобщено в табл. 1 на стр. 26 са представени извършените дейности от докторантката.

Събрана е огромна по обем фактическа информация, което е отражение на разнообразните методи и подходи, приложени в изследването. Тя е представена чрез многобройни таблици (53 бр.), фигури (73 бр.), геоморфоложки профили, профили на живото сечение, зарисовки и фотоснимки. Приложението на ГИС софтуерните продукти позволяват докторантката да състави разнообразни тематични карти - наклон на склона, експозиция, вертикално и хоризонтално разчленение, поредност на речната мрежа, надлъжни профили и т.н. Като цяло картите са изработени професионално, в един стил, и поднасят по достъпен начин тематичната информация.

Авторката е формулирала три научни приноса. Комплексното изследване в работата, много доброто познаване и прилагане на методиката на изследване, дават възможност за извеждане на тези научни приноси.

Имам резерви по отношение на първия принос – считам, че получените данни за хода и режима на някои климатични елементи са с малка продължителност, за да могат да дадат достоверна информация за протичането на флувиалните и склоновите процеси.

Мисля, че формулираните изводи в края на т. 2.1. Речна ерозия, стр. 153 относно основните характеристики на алувиалните наслаги от главните реки Беговица, Синаница, Бъндерица и Демиркапийска носят ясен авторски белег и могат да се формулират като принос на автора.

Докторантката е предложила четири заглавия по темата на дисертацията. Две от тях са статии, отпечатани в Доклади на БАН, кн. 72/2019 г. и в Списание на БГД, кн. 3/2018 г. Има и два изнесени доклада – на работна среща с румънските геоморфолози в Бару, Румъния, 2017 г., и Национална конференция с международно участие на Бълг. геол. д-во –Геонауки 2016 г.

Авторефератът е с обем от 58 страници. Той представя ясно, точно и коректно в резюме структурата и съдържанието, както и основните резултати, изложени в дисертацията. Приемам формулираните в края на автореферата приноси на докторантката с горепосочената забележка.

3. Критични бележки

Считам, че докторантката е приела безкритично някои от климатичните данни, с които работи. Не може да не бъдат съмнение отчетените много високи максимални температури от датчика в Големия Казан – ср. месечна макс. темп. за август 24,2°C, средна от абс. максимални температури 33,6°C. Подобно е положението и с датчика в циркус Беговица, който отчита максимални температури през отделните месеци с 3 до 6 градуса по-високи от тези при х. Беговица, въпреки разликата в надморската височина от над 500 м, в полза на циркус Беговица.

По отношение на измерените количества валежи с големи резерви трябва да се приемат данните от х. Безбог, особено за зимните месеци. Най-вероятно тази станция не отчита валежите от сняг и дава месечни суми за януари и февруари от по 19-20 мм.

Тези и други неточности водят до грешни интерпретации, относно температурните условия, и количеството и режима на валежите във високата част на Пирин.

Въпреки констатираните слабости, дисертационният труд на Соня Стоянова „**Флувиална морфолитодинамика във високопланинския пояс на Пирин планина**” представлява задълбочен научен труд. Докторантката показва отлични теоретични знания и практически умения за провеждане на комплексно геоморфоложко проучване, базирано на широк кръг добре усвоени и съвременни научни методи, както и способности за самостоятелна научна работа. Давам **положителна оценка** и убедено препоръчвам на **Научното жури** да гласува с положителен вот за присъждане на Соня Стоянова Стоянова образователната и научна степен „**доктор**”.

5.9.2019 г.
Благоевград

Изготвил становището:.....
(доц. д-р Кр. Стоянов)